

ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทัศนคติต่อวิชาชีพครู
ตามแนวคิดการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง
Effects of Learning Activities for Enhancing Pre-Service Teachers'
Attitude towards Teaching Profession based on
Transformative Learning Concept

สุพรทิพย์ ธนภัทรโชติวัต¹

Suphornthip Thanaphatchottiwat

Received: August 19, 2019

Revised: October 16 2019

Accepted: October 17, 2019

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทัศนคติต่อวิชาชีพครูตามแนวคิดการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง การศึกษาในขั้นตอนแรกเป็นการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดทฤษฎีการจัดการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงของไทยและต่างประเทศ เพื่อนำไปพัฒนาเป็นกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทัศนคติต่อวิชาชีพครูของนิสิตระดับปริญญาตรี ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในภาคเรียนต้น ปีการศึกษา 2560 กับนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยพะเยา ชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาภาษาไทย จำนวน 35 คน ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้แก่งานเขียนสะท้อนการเรียนรู้ การสังเกตพฤติกรรมในชั้นเรียน ละครสะท้อนการเรียนรู้ ผลการศึกษพบว่า กิจกรรมส่งเสริมทัศนคติต่อวิชาชีพครูตามแนวคิดการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงสามารถส่งเสริมทัศนคติเกี่ยวกับคุณลักษณะความเป็นครูใน 6 ด้าน ได้แก่ ความตระหนักถึงคุณค่าในวิชาชีพครู รู้สึกรักและศรัทธาในวิชาชีพครู ความสามารถหาทางแก้ปัญหาอุปสรรค การปรับตัวเพื่อจะอยู่กับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข กล้าแสดงความคิดเห็นและกล้าแสดงออก และการยอมรับและรับฟังผู้อื่น

คำสำคัญ: วิชาชีพครู การเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง กิจกรรมการเรียนรู้

Abstract

The research project studied the effects of learning activities for enhancing pre-service teachers' attitudes towards the teaching profession based on transformative learning concept. The first step was to review literature related to concepts and theory of transformative learning for classroom management at both Thai and international levels before developed to be the learning activities for enhancing pre-service

¹ อาจารย์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร อำเภอเมือง จังหวัด พิษณุโลก 65000 e-Mail: suphornthipt@nu.ac.th

teachers' attitudes towards teaching the profession of bachelor degree students. Data collecting was distributed in the first semester of the academic year 2017. The sample complied of 35 first-year students of the Thai language program at the University of Phayao which were selected by purposive random sampling. The instrument used for data collection included reflective writing diary; classroom observation; and reflective drama project. The result revealed that the learning activities can be used to enhance the pre-service teachers' attitude towards teaching profession on six aspects: perceiving the value of profession; love and faith in teaching profession; ability to solve problems; adaptability to live happily in social community; confidence to share opinion; and paying respect to others.

Keywords: Teaching profession, Transformative learning, Learning activities

ความเป็นมา/บทนำ

ทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เป็นการกำหนดแนวทางยุทธศาสตร์ในการจัดการเรียนรู้ โดยร่วมกันสร้างรูปแบบและแนวปฏิบัติในการเสริมสร้างประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยเน้นที่องค์ความรู้ ทักษะ ความเชี่ยวชาญ และสมรรถนะที่เกิดกับตัวผู้เรียน เพื่อใช้ในการดำรงชีวิตในสังคมแห่งความเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน กรอบแนวคิดเพื่อการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 มีการผสมผสานองค์ความรู้ ทักษะเฉพาะด้าน ความชำนาญการและความรู้เท่าทันด้านต่าง ๆ เข้าด้วยกัน เพื่อความสำเร็จของผู้เรียนทั้งด้านการทำงานและการดำเนินชีวิต (ปราณี อ่อนศรี, 2558, น. 8-9) สอดคล้องกับผลการศึกษาของ นนทสรวง กสิปผั่ง (2559, น. 11-12) สรุปว่า สาเหตุของความล้มเหลวและการจัดการศึกษาในประเทศไทย 3 ประการ คือ 1) การขาดความถ่องแท้ในปรัชญาการศึกษา 2) การจัดการศึกษาแบบแยกส่วนระหว่างการพัฒนาทักษะด้านวิชาชีพและวิชาชีพชีวิต และ 3) การขาดความลุ่มลึกในองค์ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการพัฒนา นอกจากนี้ สุพรทิพย์ ธนภัทรโชติวัต และคณะ (2558, น. 38-39) ได้สังเคราะห์คุณลักษณะของครูในศตวรรษที่ 21 ที่ควรจะต้องปลูกฝังให้แก่บัณฑิตครู แบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ ด้านที่ 1 ด้านความรู้ความสามารถในสาขาวิชา ประกอบด้วย 6 คุณลักษณะย่อย ได้แก่ 1) มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเนื้อหาวิชา 2) มีเทคนิค วิธีการถ่ายทอดความรู้ที่หลากหลาย 3) มีทักษะการคำนวณ 4) มีความสามารถในการวัดและประเมินผลที่หลากหลาย 5) รู้จักและเข้าใจผู้เรียน และ 6) มีความสามารถในการพัฒนาหลักสูตร จัดทำแผนการสอน กิจกรรม และการประเมินผลที่สอดคล้องกับความแตกต่างระหว่างผู้เรียน ด้านที่ 2 ด้านการปฏิบัติตนและเห็นคุณค่าวิชาชีพครู ประกอบด้วย 7 คุณลักษณะย่อย คือ 1) เป็นผู้ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ศิษย์ 2) มีสัมพันธที่ดีระหว่างบุคคล ทำงานเป็นทีมได้ 3) เป็นผู้มีความคุณธรรมจริยธรรม และจรรยาบรรณในวิชาชีพ 4) เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ และใฝ่หาความรู้อยู่เสมอ 5) รักและศรัทธาในวิชาชีพครู 6) เป็นผู้มีความประพฤติทางวิชาการ และ 7) ปฏิบัติตามนโยบายของหน่วยงาน และด้านที่ 3 ด้านสังคมพหุวัฒนธรรม ประกอบด้วย 5

คุณลักษณะย่อย ได้แก่ 1) มีความสามารถในการใช้ภาษา/การสื่อสาร 2) เป็นผู้เลือกใช้เทคโนโลยีได้อย่างเหมาะสม 3) เป็นผู้รอบรู้ เท้าทันต่อการเปลี่ยนแปลง ทันสมัยทันเหตุการณ์ 4) มีความคิดและแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ และ 5) มีความสามารถในการบริหารจัดการ นอกจากนี้ อรุณ ลิขิตศิริ (2560, น. 16-44) กล่าวไว้ว่า การพัฒนาเยาวชนยุคใหม่เพื่อให้ก้าวทันสู่โลกแห่งอนาคตโดยอาศัยกระบวนการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพและสอดคล้องกับสังคมโลกนั้น จึงไม่ควรแต่มุ่งให้ผู้เรียนเรียนรู้แค่เนื้อหาสาระวิชาในห้องเรียนเท่านั้น แต่ผู้เรียนควรเรียนรู้โดยการสร้างองค์ความรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายนอกห้องเรียนและควรฝึกทักษะที่จำเป็นเพื่อการดำรงชีวิตและการทำงานในศตวรรษใหม่ โดยทักษะที่สำคัญได้แก่ ทักษะการสังเกต การตั้งคำถาม การคิดเชิงวิจารณ์ญาณ การแก้ปัญหา ทักษะการสื่อสาร การทำงานร่วมกัน และพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, องค์การยูนิเซฟ ประเทศไทย and Right to Play Thailand Foundation (2560, น. 3) สรุปไว้ตอนหนึ่งในหนังสือทักษะชีวิต รหัสครูในศตวรรษที่ 21 ว่าองค์การอนามัยโลก หรือ WHO ให้ความหมายของทักษะชีวิตว่า “อาจหมายถึงความสามารถสำหรับพฤติกรรมปรับตัวและพฤติกรรมเชิงบวกที่ช่วยให้แต่ละคนสามารถจัดการกับความต้องการและความท้าทายในชีวิตประจำวันอย่างมีประสิทธิภาพ” องค์ประกอบของทักษะชีวิตมี 5 ประการ ได้แก่ (1) การตัดสินใจและการแก้ไขปัญหา (2) การคิดวิเคราะห์และความคิดสร้างสรรค์ (3) ทักษะการสื่อสารและทักษะการสร้างสัมพันธภาพ (4) การตระหนักรู้ในตนเองและการเห็นใจผู้อื่น และ (5) การจัดการอารมณ์และความเครียด อาจกล่าวได้ว่า ทักษะชีวิตเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการพัฒนาเด็กวัยรุ่นให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพ จะได้รู้จักนำทักษะชีวิตไปใช้ในการจัดการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น และช่วยพัฒนาระดับวุฒิภาวะทางจิตใจให้สามารถปรับตัวให้อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

จากการศึกษาข้างต้น อาจกล่าวได้ว่า สถาบันผลิตครูในประเทศไทยควรจะเริ่มหันมาให้ความสำคัญกับกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลง ทั้งพฤติกรรมและทัศนคติ โดยเฉพาะด้านทัศนคติต่อวิชาชีพครู เพราะวิชาชีพครูถือว่าเป็นวิชาชีพที่มีความสำคัญต่อกระบวนการพัฒนาเยาวชนในอนาคต เป็นวิชาชีพที่จะให้บริการทางวิชาการแก่สังคม ซึ่งได้รับการคาดหวังจากสังคมที่สูงขึ้นเรื่อย ๆ ฉะนั้น ผู้ที่จะออกไปเป็นครูที่มีคุณภาพได้จึงจำเป็นต้องได้รับการปลูกฝังให้เป็นผู้มีทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพก่อน และควรมีศักยภาพในการที่จะปรับตัว ปรับใจให้รู้เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ด้าน (ศุภวรรณ วงศ์สร้างทรัพย์ และคณะ, 2555, น. 36-48) เพื่อให้สถาบันผลิตครูมีแนวทางในการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้และกิจกรรมเพื่อนำไปพัฒนานิสิตครูให้พร้อมรับกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้นั้น วิจารณ์ พานิช (2558, น. 4-5) ได้สรุปถึงความสำคัญของการเรียนการสอนที่มุ่งให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายในตนในลักษณะของการให้ความหมายใหม่ของสิ่งต่าง ๆ เรื่องราวต่าง ๆ เกิดการเปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์ (Mindset Change) หรือเปลี่ยนโลกทัศน์ การเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง หรือ Transformative Learning หมายถึง การเปลี่ยนแปลงกระบวนการเรียนรู้ที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงตนเองอย่างลึกซึ้ง ผ่านประสบการณ์สร้างสำนึกใหม่ และเปลี่ยนแปลงโลกทัศน์ ให้เกิดความเข้าใจในตนเอง เข้าใจโลก และความสัมพันธ์ทางสังคม มีทักษะในการค้นคว้า วิเคราะห์สังเคราะห์ สะท้อนคิด มีความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ ซึ่งจิตตปัญญาศึกษา (Contemplative Education) เป็นเครื่องมือที่สำคัญของการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง (ละเอียด แจ่มจันทร์,

รวิภา บุญชูช่วย และ สุนีย์ อินทรสิงห์, 2557, น. 3-4) การเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงเป็นแนวคิดและการปฏิบัติที่มุ่งเน้นการเปิดพื้นที่ให้ผู้เรียนได้ใคร่ครวญความคิดและความรู้สึกของตนเอง เพื่อสังเกตและทำความเข้าใจโลกทัศน์ความคิดความเชื่อที่อยู่เบื้องหลัง ซึ่งมักส่งผลกระทบต่อการดำรงชีวิตประจำวัน รวมทั้งการปฏิสัมพันธ์กับคนและสิ่งแวดล้อมรอบตัว ดังที่ วิจารย์ พานิช (2558, น.30-32) สรุปว่า การเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงมีหลายทฤษฎีมาประกอบกัน จุดสำคัญ คือ การพัฒนาทักษะในการนำเอากรอบความคิดความเชื่อ ระบบคุณค่าของตนเองออกมาตรวจสอบประเมิน ใคร่ครวญ ไตร่ตรองผ่านประสบการณ์ชีวิตทั้งในอดีตและในปัจจุบัน จนในที่สุดกรอบความคิดของตนเปลี่ยนแปลงไป การเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงนี้มีทั้งส่วนที่เป็นการเรียนรู้ภายในด้วยตัวคนเดียวและส่วนที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้อื่น

ทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง (Transformative learning theory) เป็นทฤษฎีที่สามารถช่วยให้ผู้เรียนวัยผู้ใหญ่ (adult learning) สามารถเปลี่ยนแปลงคุณลักษณะภายในตน ที่อยู่บนพื้นฐานของการเปลี่ยนแปลงมุมมองและความหมายต่อโลกและชีวิต นักทฤษฎีคนแรกที่ใช้คำนี้ คือ Mezirow ในปี 1978 (อ้างถึงใน Imel, 1998, pp. 2-7) Mezirow ได้ให้ความหมาย ของการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงว่า คือการเรียนรู้ที่เปลี่ยนกรอบการอ้างอิง (frame of reference) เดิมที่ยังไม่ชัดเจน ไปสู่กรอบการอ้างอิงที่ใหญ่ขึ้นกว้างขึ้น ลึกซึ้ง สามารถแยกแยะความแตกต่างได้ สามารถสะท้อนและนำเสนอภาพความรู้สึกนึกคิดได้มากขึ้น รวมถึงรู้สึกว่าการรอบนี้สามารถรับกับการเปลี่ยนแปลงได้มากขึ้น และถูกต้องมากขึ้น (Mezirow, 2003, pp. 1-6) ซึ่งแนวคิดทฤษฎีนี้จะสอดคล้องกับแนวคิดของการสร้างความรู้ด้วยตนเองที่เรียกว่า Constructionism ที่จะเน้นการจัดการเรียนการสอนโดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ใช้ความคิดทั้งในการแก้ปัญหา วิเคราะห์ และสังเคราะห์ความรู้ในทุกระดับเพื่อสร้างการเรียนรู้ด้วยตนเอง ในทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง ได้กล่าวถึงการเรียนรู้ว่ามี 2 ประเภทหลัก ได้แก่ การเรียนรู้แบบมีเงื่อนไข (Instrumental learning) และการเรียนรู้เพื่อการสื่อสาร (Communicative learning) สำหรับการเรียนรู้แบบมีเงื่อนไขให้ความสำคัญกับการเรียนรู้แบบมุ่งแก้ปัญหาในงาน (task oriented problem solving) การควบคุมทางเทคนิคต่าง ๆ และการเรียนรู้เพื่อกำหนดความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ (determination of cause and effect relationships) ส่วนการเรียนรู้เพื่อการสื่อสาร หมายถึง การเรียนรู้ของบุคคลเกี่ยวกับวิธีการที่จะบอกความรู้สึก ความต้องการ และความปรารถนาของตนแก่ผู้อื่น นำไปสู่ความเข้าใจอย่างรู้แจ้ง ลึกซึ้ง สามารถแยกแยะ ระบุ อธิบายลักษณะของปัญหาที่เกิดขึ้นได้ (Mezirow, 2000 อ้างถึงใน Kitchenham, A, 2008, pp.118-119) Mezirow เชื่อว่าการเรียนรู้ทั้งสองประเภtdังกล่าวจะเกิดขึ้นได้ด้วยการอาศัยเครื่องมือการเรียนรู้ที่สำคัญสองประการ คือ การใคร่ครวญเกี่ยวกับตนเองอย่างมีวิจารณญาณ (critical self-reflection) และการสนทนาเชิงวิพากษ์ (critical discourse) (Mezirow, 2003, pp. 1-6) เมื่อบุคคลสามารถกลับมาใคร่ครวญในตนเองอย่างมีวิจารณญาณ และสามารถสนทนาเชิงวิพากษ์กับบุคคลอื่นด้วยการสนทนาเชิงวิพากษ์อย่างมีวุฒิภาวะทางอารมณ์ ก็จะทำให้บุคคลนั้นสามารถเปลี่ยนทรศนะ แบบแผนการให้ความหมาย นิสัยของจิตใจ จนนำไปสู่การเปลี่ยนกรอบอ้างอิงจากเดิมไปสู่กรอบอ้างอิงใหม่ได้ ซึ่งในขั้นตอนของการเปลี่ยนกรอบอ้างอิงของบุคคลนั้น อยู่ภายใต้กระบวนการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงที่ประกอบด้วย 10 ขั้นตอน (Mezirow, 2000 อ้างถึงใน Kitchenham, A, 2008, p.105) ได้แก่ 1) การให้ผู้เรียนได้เผชิญกับสถานการณ์ที่ไม่เป็นไปตามมุมมองเดิมของตน (Disorienting dilemma) 2) การตรวจสอบอารมณ์ ความรู้สึกของตนเอง (Self-examination) 3) การประเมินสมมติฐาน ความคิด หรือความเชื่อของตนอย่างจริงจัง (Sense of alienation) 4) การเปิดใจยอมรับการ

เปลี่ยนแปลง แลกเปลี่ยนกับผู้อื่น (Relating discontent to others) 5) การสำรวจ ค้นหาทางเลือกในการกระทำใหม่ (Explaining options of new behavior) 6) การวางแผนการกระทำใหม่ (Planning a course of action) 7) การหาความรู้ และทักษะที่จำเป็นสำหรับการปฏิบัติตามแผน (Knowledge to implement plans) 8) การเริ่มทดลองทำตามบทบาทใหม่ในชีวิตจริง (Experimenting with new roles) 9) การสร้างความสามารถ ความมั่นใจในบทบาทการกระทำ และความสัมพันธ์ใหม่ (Building confidence in new ways) และ 10) การบูรณาการจนเป็นวิถีชีวิตใหม่ของตน (Reintegration) งานวิจัยต่างประเทศที่มีการนำแนวคิดการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงไปใช้กับนิสิตระดับอุดมศึกษาได้แก่ งานวิจัยของ Tanju Deveci (2014, p. 1) ได้นำแนวคิดการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงไปใช้กับนิสิตชั้นปีที่ 1 จำนวน 32 คน ในโปรแกรมวิชาภาษาอังกฤษในฐานะภาษาต่างประเทศ (EFL) ในมหาวิทยาลัยซาบancı (Sabancı University) ประเทศตุรกี พบว่า 25% ของนิสิตมีลักษณะที่แสดงถึงการเปลี่ยนแปลงไปตามทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง 10 ขั้นของ Mezirow เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ นำมาวิเคราะห์ด้วยวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ การสังเคราะห์ เปรียบเทียบค่า พฤติกรรมที่แสดงถึงการเปลี่ยนแปลงในระดับต่าง ๆ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ความถี่และร้อยละ จากผลการวิจัยนี้มีข้อเสนอแนะว่าบริบทเป็นเรื่องสำคัญที่ผู้สอนจะสร้างหรือกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการคิดวิเคราะห์ (critical thinking) ในขั้นแรก ๆ เพราะเมื่อผู้เรียนเกิดการคิดวิเคราะห์ โดยเริ่มจากตนเองแล้ว จะแสดงพฤติกรรมที่แสดงถึงการเปลี่ยนแปลงไปในแต่ละระดับ รวมทั้งความสามารถในการเรียนรู้ภาษาก็เพิ่มขึ้นตามไปด้วย นอกจากนี้ Sherwood, G., & Horton-Deutsch, S. (2017, pp.5-7) กล่าวว่า การสะท้อนคิดเป็นทักษะทางปัญญาที่อาศัยกระบวนการคิดขั้นสูงที่สามารถพัฒนาได้ การพัฒนาทักษะดังกล่าวทำได้โดยการกระตุ้นผู้เรียนนำประสบการณ์มาคิดวิเคราะห์ในประเด็นต่าง ๆ ตามลำดับตามขั้นตอนของการสะท้อนคิด และตามวัตถุประสงค์ของการสะท้อนคิด ดังนั้นการกำหนดประเด็นหรือการตั้งคำถามที่ช่วยกระตุ้นการคิดถือเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาทักษะการสะท้อนคิด การกำหนดประเด็นคำถามที่ชัดเจนและเรียงลำดับไปตามขั้นตอนของการสะท้อนคิดจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถคิดวิเคราะห์ได้อย่างชัดเจนและส่งเสริมกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบ

จากการศึกษาทฤษฎีแนวคิดข้างต้น ประกอบกับการศึกษากิจกรรมที่เรียกว่าการแสดงละคร หรือการแสดงบทบาทสมมติมาใช้เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการคิดวิเคราะห์แก้ปัญหาได้นั้น ผู้วิจัยได้ศึกษาความหมายและจุดประสงค์ของการแสดงบทบาทสมมติที่ อารมณ์ ใจเที่ยง (2550, น.160) อธิบายถึงวิธีสอนโดยใช้บทบาทสมมติว่าหมายถึง วิธีสอนที่ผู้สอนสร้างสถานการณ์และบทบาทสมมติขึ้นจากความเป็นจริง มาให้ผู้เรียนได้แสดงออกตามที่ผู้เรียนคิดว่าควรจะเป็น ผู้สอนจะใช้การแสดงออกทั้งทางด้านความรู้ ความคิด และพฤติกรรมของผู้แสดงมาเป็นพื้นฐานในการให้ความรู้และสร้างความเข้าใจแก่ผู้เรียน อันจะทำให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาสาระของบทเรียนอย่างลึกซึ้ง และรู้จักปรับเปลี่ยนพฤติกรรม และการแก้ไขปัญหามากมาย ได้อย่างเหมาะสม อาจสรุปได้ว่า บทบาทสมมติเป็นกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนเรียนรู้เกี่ยวกับตนเอง มีความเข้าใจตนเอง ตลอดจนเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่นมากยิ่งขึ้น โดยผู้เรียนมีโอกาสทดลองฝึกปฏิบัติตนในสังคมหลาย ๆ บทบาท ช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้ที่จะปรับพฤติกรรมให้ถูกต้องเหมาะสม สามารถตัดสินใจและแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้ ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมีแนวคิดนำกระบวนการละคร หรือการแสดงบทบาทสมมติมาปรับใช้เป็นโจทย์ให้ผู้เรียนได้ร่วมกันคิด สร้างสรรค์ และถ่ายทอดสะท้อนออกมาหลังจากสิ้นสุดภาคการศึกษา ตลอดจนการจัดการเรียนรู้จะเขียนสะท้อนการเรียนรู้ เพื่อศึกษาทัศนคติในวิชาชีพครูของนิสิตด้านความตระหนักรู้ ความรักความเมตตา และเห็นคุณค่าในวิชาชีพครูของนิสิตอันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาวิชาชีพต่อไป

ในอนาคต ทั้งด้านความรู้ ความสามารถ รวมทั้งการพัฒนาร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมนิสิตครูให้ออกไปเป็นสมาชิกที่มีประสิทธิภาพของสังคม และสามารถดำรงชีวิตของตนอย่างมีความสุขในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมทัศนคติต่อวิชาชีพครูตามแนวคิดการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง
2. เพื่อศึกษาผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมทัศนคติต่อวิชาชีพครูตามแนวคิดการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง

กรอบแนวคิด

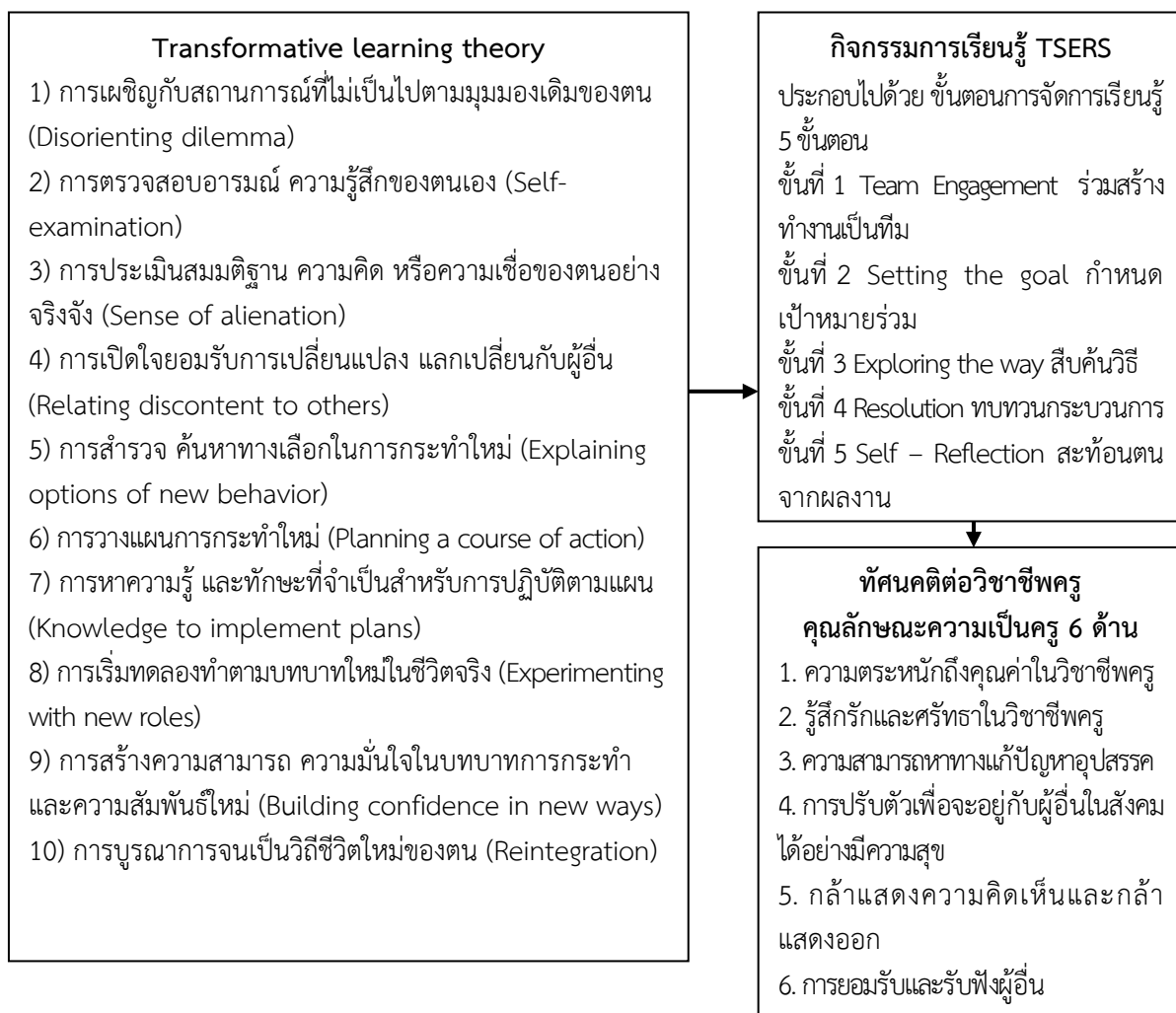

Figure 1 Research framework on effects of learning activities for enhancing pre-service teachers' attitude towards teaching profession based on transformative learning concept

วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นที่ 1 พัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทัศนคติต่อวิชาชีพครูตามแนวคิดการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง

ขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงของ Mezirow เพื่อมากำหนดแนวทางการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ แนวคิดการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง ผลที่ได้จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยจึงนำมากำหนดเป็นกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ ประกอบไปด้วย ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ 5 ขั้นตอน หรือ TSERS ประกอบด้วย ขั้นที่ 1 Team Engagement ร่วมสร้างทำงานเป็นทีม ขั้นที่ 2 Setting the goal กำหนดเป้าหมายร่วม ขั้นที่ 3 Exploring the way สืบค้นวิธี ขั้นที่ 4 Resolution ทบทวนกระบวนการ และขั้นที่ 5 Self – Reflection สะท้อนตนจากผลงาน ซึ่งผลการวิเคราะห์ความสอดคล้องระหว่างทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงที่ประกอบด้วย 10 ขั้น ของ Mezirow (2000 อ้างถึงใน Kitchenham, A., 2008, p.105) และกระบวนการจัดการเรียนรู้ 5 ขั้นตอน หรือ TSERS มีความสอดคล้องดังแสดงใน Table 1

Table 1 The correlation between Mezirow's 10 steps of TL and TSERS learning steps

TSERS learning steps	Learning activities of TL	Mezirow's 10 steps of TL
Team Engagement	"Knowing Yourself and Others"	2. Self-examination
	"My buddy"	3. Sense of alienation
	"Team building"	1. Disorienting dilemma 3. Sense of alienation
Setting the goal	"Find out the Goal"	3. Sense of alienation 5. Explaining options of new behavior
Exploring the way	"Reach to the star"	3. Sense of alienation 4. Relating discontent to others 5. Explaining options of new behavior 6. Planning a course of action 7. Knowledge to implement plans
Resolution and go forward	"Drama Project assignment"	1. Disorienting dilemma 3. Sense of alienation 4. Relating discontent to others 5. Explaining options of new behavior 6. Planning a course of action 7. Knowledge to implement plans 8. Experimenting with new roles 9. Building confidence in new ways
Self – Reflection	"Write down what you learn" "EXPRESS WHAT YOU THINK"	2. Self-examination 10. Reintegration

จากนั้นนำร่างกระบวนการจัดการเรียนรู้ และแผนการจัดกิจกรรม ให้คณาจารย์ผู้สอนหมวดวิชาชีพรู จำนวน 5 คน ตรวจสอบความเหมาะสมของกระบวนการจัดการเรียนรู้ ก่อนนำมาปรับแก้ไขในบาง กิจกรรมจนได้แผนการจัดกิจกรรมที่สมบูรณ์ ในกระบวนการจัดการเรียนรู้ประกอบด้วย แผนการจัด กิจกรรม 5 แผน จำนวน 20 ชั่วโมง โดยมีกิจกรรมในชั้นเรียน และนอกชั้นเรียน ตลอดการจัดการเรียน การสอน 14 สัปดาห์ (ไม่รวมสัปดาห์ที่นิสิตสอบกลางภาคและปลายภาคเรียน) หลังจากเสร็จสิ้นการจัด กิจกรรมการเรียนรู้ในแต่ละสัปดาห์ ผู้วิจัยจะให้นิสิตเขียนสะท้อนคิด หรือสะท้อนสิ่งที่ได้เรียนรู้ลงสมุด ไดอารี่ทุกครั้ง และสุ่มมาอ่าน สอบถามเพิ่มเติม ในแง่มุมที่น่าสนใจและพิจารณาแล้วว่านิสิตกำลังเกิด การเรียนรู้และการเปลี่ยนแปลงบางอย่างภายในตนเอง โดยผู้วิจัยสังเคราะห์จากผลงานการเขียน สะท้อนการเรียนรู้หลังจากเสร็จสิ้นการจัดการเรียนการสอน (After Action Review: AAR) ไดอารี่ และแบบบันทึกการเรียนรู้ที่เป็นคำถามปลายเปิด จากนั้นผู้วิจัยรวบรวมคำสำคัญที่แสดงถึงการ เปลี่ยนแปลงของนิสิต นำมาวิเคราะห์ จัดหมวดหมู่คำแสดงพฤติกรรมที่แสดงถึงการเปลี่ยนแปลงที่ เกิดขึ้นตามแนวคิด Schein's stages of conversion ของ Schein, H. (1996, pp.27-28) ที่แบ่ง ระดับการเปลี่ยนแปลงพื้นฐานเป็น 3 ระดับ ได้แก่ Unfreezing เป็นช่วงที่บุคคลเกิดการละลาย พฤติกรรม ความเชื่อเดิมซึ่งเป็นผลจากการเผชิญสถานการณ์ หรือประสบการณ์ใหม่ Changing เป็น ระยะที่บุคคลเกิดการเปลี่ยนแปลงด้านอารมณ์ต่อสิ่งเร้า ความเชื่อเดิมค่อย ๆ ปรับเปลี่ยน ส่งผลต่อการ คิดที่จะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเมื่อได้รับการทบทวนอย่างรอบคอบ และ Refreezing เป็นระยะที่ บุคคลได้ใช้เวลากับตนเองในการคิดย้อนกลับถึงเรื่องราวและประสบการณ์ที่ตนเผชิญก่อนจะแสดง ออกมาในเชิงพฤติกรรมที่กำลังจะเกิดขึ้นใหม่ ระยะนี้บุคคลจะเกิดสิ่งที่เรียกว่าลักษณะเฉพาะตน หรือ individual pattern ซึ่งระดับการเปลี่ยนแปลงทั้ง 3 ระดับดังกล่าวนี้สอดคล้องกับทฤษฎีของ Lewin (1951, อ้างถึงใน Kaminski J., eds. 2011, pp. 1-5) ซึ่งเป็นผู้นำเสนอทฤษฎีที่เรียกว่า Lewin's freeze phases มี 3 ระดับ ได้แก่ Unfreeze เป็นกระบวนการเตรียมตัวที่จะเปลี่ยนให้เราตระหนักรู้ ว่า "การเปลี่ยนแปลงเป็นสิ่งจำเป็น" จงเตรียมพร้อมที่จะออกจากสภาวะปลอดภัย (Comfort Zone) มีด้วยกัน 3 วิธี คือ เพิ่มแรงขับเคลื่อน ลดแรงกดดัน ทำทั้ง 2 แรงพร้อมกัน Transition เป็นกระบวนการ ในการเปลี่ยนรวมถึง ความคิด ความรู้สึก และพฤติกรรม หรือทั้งสามอย่าง ขั้นตอนนี้จะเปลี่ยน (Shift) ทั้ง 3 อย่างข้างต้นไปสู่ระดับใหม่ และ Refreeze เป็นกระบวนการที่หลังจากก้าวไปสู่ระดับใหม่ แล้วก็คงสภาวะใหม่นี้เอาไว้ เหมือนแช่แข็ง (Freeze) ต่อไปจะนำไปทำเป็นแผนงานในการทำงานต่อไป

ขั้นที่ 2 ทดลองใช้กิจกรรมการจัดการเรียนรู้ ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยได้ทดลองนำกิจกรรมจัดการเรียนรู้ที่ พัฒนาขึ้นไปใช้กับนิสิตที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชา 161111 ปรัชญาการศึกษา ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2560 ที่ผู้วิจัยรับผิดชอบสอน จำนวน 1 กลุ่ม เป็นนิสิตสาขาวิชาภาษาไทย จำนวนทั้งสิ้น 35 คน กิจกรรมการจัดการ เรียนรู้ประกอบด้วย แผนการจัดกิจกรรม 5 แผน จำนวน 20 ชั่วโมง การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้การสังเกตพฤติกรรม ในชั้นเรียน การทำงานเป็นทีม การประเมินชิ้นงาน และการสังเคราะห์เนื้อหาจากไดอารี่ การวิจัยในครั้งนี้ใช้ระเบียบ วิธีวิจัยเชิงบรรยาย (Descriptive research) โดยเป็นการศึกษากับนิสิตครูที่มีจำนวนไม่มาก เพื่อได้ข้อมูลที่สามารถ อธิบายถึงความเชื่อและความคิดของนิสิตกลุ่มที่ศึกษา ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยเป็นข้อมูลที่ได้จากการตีความ (Interpretive) เพื่ออธิบายทัศนคติเกี่ยวกับคุณลักษณะความเป็นครูของนิสิตครู ตลอดระยะเวลาหนึ่งภาคการศึกษา

โดยใช้แนวทางการศึกษาตามงานวิจัยของ Tanju Deveci (2014, pp.3-6) ผู้วิจัยได้นำไปเทียบเคียงกับพฤติกรรมที่แสดงถึงระดับการเปลี่ยนแปลงตามทฤษฎีของ Mezirow (2000 อ้างถึงใน Kitchenham, A., 2008, pp.105-106) ผลการวิเคราะห์แสดงดัง Table 2

Table 2 Analysis of key words indicated the change following Mezirow's 10 steps of TL when comparing with Schein's stages of conversion

Stages of TL	Schein's stages of conversion (1961)	Keywords from diary and open – ended questions
1. Disorienting dilemma	Unfreezing	“difficulty” “not familiar” “dislike” “ever know before” “why I must do that” “boring” “want to do nothing”
2. Self-examination	Unfreezing	“not confident” “nervous” “don’t want to talk anymore” “afraid”
3. Sense of alienation	Unfreezing	“maybe I can” “guess, not sure” “hesitate”
4. Relating discontent to others	Changing	“differences” “variety of families” “lot of viewpoints”
5. Explaining options of new behavior	Unfreezing	“collaborate” “can be done” “wanna change”
6. Planning a course of action	Changing	“help each other” “go together”
7. Knowledge to implement plans	Changing	“try another one” “find new ways” “just learned from friends”
8. Experimenting with new roles	Changing	“can’t believe we did” “not difficult as expected” “enjoy doing” “being leader”
9. Building confidence in new ways	Refreezing	“proud of ourselves” “cleaver friends” “you can I can too” “I did it, so proud” “confidence”
10. Reintegration	Refreezing	“do with hearts” “role model” “work for others” “give and care”

ผลการวิจัย

1. กิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทัศนคติเกี่ยวกับคุณลักษณะความเป็นครู โดยใช้กระบวนการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงด้วยวิธีการสะท้อนคิด มีขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ 5 ขั้นตอน ประกอบด้วย ขั้นที่ 1 Team Engagement ร่วมสร้างทำงานเป็นทีม ขั้นที่ 2 Setting the goal กำหนดเป้าหมายร่วม ขั้นที่ 3 Exploring the way สืบค้นวิธี ขั้นที่ 4 Resolution ทบทวนกระบวนการ ขั้นที่ 5 Self – Reflection สะท้อนตนจากผลงาน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง TSERS แสดงดัง Table 3

Table 3 The TSERS Stages of Transformative Learning Activities

week	stages	TL Activities
1-2	T	“Knowing Yourself and Others” The aim of this activity focus on rethinking about students themselves and write what they want to know more about their classmates such as favorite color & food, family members, things the like or dislike etc. having time to talk more with their friends by walk around the room. They also write those information on their diary. Then, teacher will choose diary from 3-5 students and read out loud the information of that person and let’s the other students guess who is he/she. The activity also use for making a good relationship between them. It’s an opening the learning space for safe, trust in each other.
3		“My buddy” This activity allow students choose one person to be theirs buddy. This buddy will work together and they can change afterward on the condition of both of them are agree to reasonably change. This activity will give them time to learn with each other styles of work and opinions.
4-5		“Team building” This activity allow them to find members to their team, this step students can see others ability from work in class from the first two weeks. They can change their buddy to join another teams that they think they can work with happily until the project end.
6-7	S	“Find out the Goal” In this process, they will receive a same mission. They need to use multi skills such as ICT for searching, rearrange and present project creatively. They can present their project by drama, storytelling, mapping, etc. They will be evaluated both task and behavior both in class and through diary writing and reflection after finish each task.
9-14	E	“Reach to the star” This activity allow the students to discuss within group for finding a consensus. They also learn a way to reach to the working goals, the solve problems or difficulties while they were working. Lecturer be an advisor. Finally each group will get a plan of work after discussion.
	R	“Drama Project assignment” This is a project assignment reflect all what they have learned from the course. The aim of the activity want them to learn via difficulty by adapt themselves for a goals of the group. This also teach them to learn how to accept the differences of others both opinion and point of view.
1-14	S	“Write down what you learn” This activity allow the students to think and rethink about what they have learned from activities along the semester. They can write what they felt, what they learned, what they did, good or bad emotion on it. Students will select and decorated their own style diary from the first week of the course. Art work will help them to temper as they were, they also have time for mindful practice via art working each time they do. The diary will be collected at the end of semester, last week before the final exam.

2. นิสิตที่ผ่านการเรียนการสอนโดยใช้กิจกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทัศนคติต่อวิชาชีพครู ตามแนวคิดการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง มีทัศนคติเกี่ยวกับคุณลักษณะความเป็นครูใน 6 ด้าน ได้แก่ 1) ความตระหนักถึงคุณค่าในวิชาชีพครู 2) รู้สึกรักและศรัทธาในวิชาชีพครู 3) ความสามารถหาทางแก้ปัญหาอุปสรรค 4) การปรับตัวเพื่อจะอยู่กับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข 5) กล้าแสดงความคิดเห็นและกล้าแสดงออก และ 6) การยอมรับและรับฟังผู้อื่น โดยนิสิตเกิดการเรียนรู้และเปลี่ยนแปลงจากการร่วมกิจกรรมตลอดการจัดการเรียนรู้ โดยเฉพาะจากการร่วมกันทำโปรเจกต์ละคร ซึ่งสังเคราะห์จากการเขียนสะท้อนตนเองผ่านกระบวนการทำละครของนิสิตซึ่งเป็นภารกิจสุดท้ายก่อนปิดภาคเรียน การวิจัยในขั้นนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงบรรยาย (Descriptive research) โดยเป็นการศึกษาข้อความจากสิ่งที่นิสิตได้บันทึกข้อมูลที่สามารถอธิบายถึงความเชื่อ ความคิด อารมณ์ ความรู้สึกของนิสิตที่ดีความถึง ทัศนคติเกี่ยวกับคุณลักษณะความเป็นครูของนิสิต ตัวอย่างเช่น

2.1 ความตระหนักถึงคุณค่าในวิชาชีพครู รู้สึกรักและศรัทธาในวิชาชีพครู

“...เราให้อาจารย์ด้วยใจ พร้อมมอบตัวเป็นศิษย์ที่ดี” (นิสิตคนที่ 15, บันทึกจากไดอารี่, 31 สิงหาคม 2560)

“...ผมตั้งปณิธานไว้ว่าสักวันผมจะเปลี่ยนจากผู้รับมาเป็นผู้ให้ ให้เหมือนครูอาจารย์ที่สั่งสอนผมอยู่ในทุกวันนี้” (นิสิตคนที่ 3, บันทึกจากไดอารี่, สิงหาคม 2560)

“...ถ้าหนูเป็นครู หนูจะนำความรู้จากการเล่าเรียนไปสอนเด็ก ๆ ให้เต็มที่ สอนเด็ก ๆ โดยไม่แบ่งแยก สอนการเรียนรู้และการแก้ปัญหาอุปสรรค และเมื่อนักเรียนหนูมีปัญหาหนูจะชี้แนะแนวทางให้เขาในการแก้ปัญหา” (นิสิตคนที่ 16, บันทึกจากไดอารี่, 28 สิงหาคม 2560)

“...มาถึงช่วงสุดท้ายของเทอม 1 แล้ว เวลาผ่านไปเร็วเหลือเกิน อยากขอบคุณมิตรภาพดีๆ ภายในเชคนี้ ขอขอบคุณอาจารย์ที่คอยสอน คอยชี้แนะหลายเรื่อง อาจารย์ใจดีมากทำให้รู้สึกตัวอาจารย์เป็นอาจารย์ที่ใกล้ชิดได้มากจริง ๆ ขอขอบคุณมิตรภาพ ขอขอบคุณทุกอย่าง ขอขอบคุณอาจารย์ผู้สอน (นิสิตคนที่ 5, บันทึกจากไดอารี่, 30 พฤศจิกายน 2560)

2.2 สามารถหาทางแก้ปัญหาอุปสรรค

“...เงื่อนไขที่ทำให้การทำงานวันนี้สำเร็จคือการวางแผน การทำงานเป็นทีม การให้ความช่วยเหลือจากเพื่อนในทีมค่ะ ถ้าไม่มีพวกนี้การทำงานวันนี้จะไม่สำเร็จเลย” (นิสิตคนที่ 11, บันทึกจากไดอารี่, 11 พฤศจิกายน 2560)

“...หนูเรียนไม่รู้เรื่อง ดังนั้นหนูจึงต้องอ่านหนังสือไปก่อนที่จะเรียนทุกครั้ง วันนี้เข้าใจมากขึ้น” (นิสิตคนที่ 22, บันทึกจากไดอารี่, 12 กันยายน 2560)

“...การทำงาน ถ้าคนหนึ่งไปก็อาจทำให้งานไม่สำเร็จ ตามจุดหมายหรือเป้าหมายที่ตั้งไว้ ดังนั้น ความร่วมมือจากทุก ๆ คน เป็นสิ่งที่สำคัญอย่างยิ่งในการทำงาน” (นิสิตคนที่ 34, บันทึกจากไดอารี่, 30 กรกฎาคม 2560)

“...วันนี้ตื่นเต้นมาก ๆ iley ค่ะ มีพีริเซนต์งาน หนูแอบพูดผิด คราวหน้าหนูจะต้องเตรียมความพร้อมให้มากกว่านี้และหมั่นฝึกฝนการพูดด้วยค่ะ...เพลงของหนูในวันนี้คือเพลง Restart ของ Room 39” (นิสิตคนที่ 33, บันทึกจากไดอารี่, 5 กันยายน 2560)

“เราจะไม่เติบโตขึ้นหากเราเจอเรื่องง่าย แต่เราจะเติบโตขึ้นเมื่อเราได้เผชิญหน้ากับความท้าทาย” (นิสิตคนที่ 29, บันทึกจากไดอารี่, 30 ตุลาคม 2560)

2.3 การปรับตัวเพื่อจะอยู่กับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข

“...วันนี้มาเปื้อนทุกอย่าง เมทื้นก่อนแต่นั่งเล่นโทรศัพท์ไม่ยอมอาบน้ำ พอหนูตื่นเมทื้ก็รีบวิ่งไปเข้าห้องน้ำ หนูนี่อึ้งเลยคะ...หนูเกรงใจนะคะไม่อยากพูดอะไร อยากให้ทุกคนสำนึกเอง แต่หนูเป็นคนอึดอัดเองเก็บหลายอย่างมาคิด แต่ซึ่งมันเยอะคะหนูคงต้องแก้ปัญหาเอง” (นิสิตคนที่ 1, บันทึกจากไดอารี่, 1 พฤศจิกายน 2560)

“...จริง ๆ มีอะไรบันทึกอีกมากมาย แต่ต้องส่งไดอารี่อาจารย์แล้ว...การมาเป็นนิสิต ม.พ. มาเจอสังคม สถานที่ ผู้คนมันแปลกใหม่มากสำหรับคนที่ไม่ค่อยไปไหน มีเพื่อนไม่กี่คน มันทำให้เราเป็นผู้ใหญ่ขึ้น ความรับผิดชอบต้องมากขึ้น สติต้องมี..ครอบครัวคือกำลังใจ แต่อนาคตคือการกระทำของเราเอง” (นิสิตคนที่ 25, บันทึกจากไดอารี่, 7 พฤศจิกายน 2560)

“...ผ่านมาได้เดือนกว่า ๆ ผมคิดว่าผมสามารถปรับตัวเข้ากับสังคมการเรียนในอุดมศึกษาได้ และการเรียนในรั้วมหาวิทยาลัยพะเยา นอกจากปรับด้านการเรียนแล้วยังต้องปรับด้านจิตใจ สังคม การอยู่ร่วมกันกับเพื่อนในห้องเรียนให้ได้ซึ่งเป็นประสบการณ์ของชีวิตและเป็นปราคาการด้านสุดท้ายที่เราจะผ่านเข้าไปในชีวิตวัยทำงานได้อย่างมีความสุข” (นิสิตคนที่ 14, บันทึกจากไดอารี่, 23 กันยายน 2560)

“...มีปัญหามากมายเข้ามา เรื่องเงิน เรื่องเพื่อน แต่ก็บอกกับตัวเองทุกวันว่าที่เราทำอยู่ตอนนี้คือหน้าที่ เมื่อเลือกที่จะเรียน เราก็ต้องทำให้ดีที่สุด อาจจะเหนื่อยหน่อยแต่คนที่หาเงินส่งเรียนเหนื่อยกว่า” (นิสิตคนที่ 8, บันทึกจากไดอารี่, 28 สิงหาคม 2560)

“การเริ่มต้นชีวิตในมหาวิทยาลัยฉันรู้สึกอ้างว้างโดดเดี่ยวอย่างบอกไม่ถูก แต่สิ่งที่ทำให้ฉันมีความรู้สึกที่เปลี่ยนไป คือ การได้สนุกกับการเรียน การใช้ชีวิต ก็คือ “ตัวประกอบ” ไม่ว่าฉันจะทำอะไรตัวประกอบก็มักจะมียุติพลต่อฉันเสมอ ยิ่งเวลาผ่านไปเวลาเป็นดังกลไกในการไขกุญแจ หัวใจฉันเริ่มที่จะเปิดใจ” (นิสิตคนที่ 13, บันทึกจากไดอารี่, 28 กันยายน 2560)

“วันนี้ได้เรียนรู้ รู้จักเพื่อนใหม่ด้วย เธอเข้ามาทักทายฉันก่อนนับเป็นคนแรก เราเรียนรู้ได้ว่ามิตรภาพเริ่มจากการยิ้มเป็นสิ่งแรก” (นิสิตคนที่ 17, บันทึกจากไดอารี่, 12 สิงหาคม 2560)

“จากวันแรกจนตอนนี้ยังคิดถึงบ้าน ถึงจะปรับตัวได้แล้วระดับหนึ่ง แต่ต้องไม่ท้อ ตั้งใจเรียนให้ดีที่สุด ทำตามความฝันเพื่อพ่อแม่จะได้สบาย...ว่าที่ครูตอยของพ่อกับแม่” (นิสิตคนที่ 21, บันทึกจากไดอารี่ 2 ธันวาคม 2560)

2.4 การยอมรับและรับฟังผู้อื่น

“ทุกคนต้องยอมรับข้อเสนอแนะของเพื่อนและช่วยกันทำงาน คิดหาทางแก้ปัญหา ทางออกไปจุดมุ่งหมายของการทำงานนี้คะ” (นิสิตคนที่ 15, บันทึกจากไดอารี่, 1 พฤศจิกายน 2560)

“วันนี้ทำงานกลุ่มในวันที่สามแล้ว วันนี้เป็นการนำวิดีโอที่ถ่ายทำมาตลอดสองวันมาติดต่อให้ตามที่กำหนด ตัดต่อเสร็จพวกเราก็ก้าวมาช่วยกันดูว่ามีข้อผิดพลาดอะไรหรือไม่ ถ้ามีจะได้ช่วยกันแก้ไขค่ะ” (นิสิตคนที่ 24, บันทึกจากไดอารี่, 29 ตุลาคม 2560)

“ฉันได้รู้จักเพื่อนมากมาย แรก ๆ ก็ไม่คุ้นชินแต่พอทำงานร่วมกันความสนิทสนมคุ้นเคยผูกพันก็เริ่มต้นขึ้น ถึงแม้บางครั้งอาจจะมีกระทบกระทั่งมีปากเสียงหรือทะเลาะกันแต่เราก็มีเป้าหมายเดียวกันคืองาน” (นิสิตคนที่ 11, บันทึกจากไดอารี่, 29 ตุลาคม 2560)

การอภิปรายผลการวิจัย

1. กิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทัศนคติเกี่ยวกับคุณลักษณะความเป็นครูโดยใช้กระบวนการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง มีขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ 5 ขั้นตอน ประกอบด้วย ขั้นที่ 1 Team Engagement ร่วมสร้างทำงานเป็นทีม ขั้นที่ 2 Setting the goal กำหนดเป้าหมายร่วม ขั้นที่ 3 Exploring the way สืบค้นวิธี ขั้นที่ 4 Resolution ทบทวนกระบวนการ และขั้นที่ 5 Self – Reflection สะท้อนตนจากผลงาน ซึ่งกระบวนการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นอยู่บนแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงของ Mezirow นิสิตที่ผ่านการเรียนการสอนโดยใช้กิจกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทัศนคติต่อวิชาชีพครู ตามแนวคิดการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง มีทัศนคติเกี่ยวกับคุณลักษณะความเป็นครูใน 6 ด้าน ได้แก่ 1) ความตระหนักถึงคุณค่าในวิชาชีพครู 2) รู้สึกรักและศรัทธาในวิชาชีพครู 3) ความสามารถหาทางแก้ปัญหาอุปสรรค 4) การปรับตัวเพื่อจะอยู่กับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข 5) กล้าแสดงความคิดเห็นและกล้าแสดงออก และ 6) การยอมรับและรับฟังผู้อื่น การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากแนวคิดการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงนี้ สอดคล้องกับ จากงานวิจัยของ Tanju Deveci. (2014, p. 1) ที่สรุปไว้ตอนหนึ่งว่า บริบทเป็นเรื่องสำคัญที่ผู้สอนจะสร้างหรือกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการคิดวิเคราะห์ (critical thinking) เพราะเมื่อผู้เรียนเกิดการคิดวิเคราะห์ โดยเริ่มจากตนเองแล้ว จะแสดงพฤติกรรมที่แสดงถึงการเปลี่ยนแปลงไปในแต่ละระดับ ซึ่งเมื่อพิจารณาร่วมกับทฤษฎี Lewin's freeze phases แล้วพบว่า การที่จะให้ผู้เรียนเกิดพฤติกรรมใหม่หรือความคิดใหม่ได้นั้น สามารถกระทำได้โดยเพิ่มแรงกดดัน ลดแรงกดดัน และทำทั้ง 2 แรงพร้อมกัน ขั้นตอนนี้จะเปลี่ยนพฤติกรรมหรือความคิดไปสู่ระดับใหม่ หลังจากก้าวไปสู่ระดับใหม่แล้วก็คงสถานะใหม่นี้เอาไว้ จะเห็นได้จากการที่ผู้สอนมอบหมายให้ผู้เรียนแสดงละครสั้น จากการสังเคราะห์เนื้อหาที่นิสิตบันทึกไดอารี่ พบว่า นิสิตรู้สึกถึงความยากลำบาก ต้องทำสิ่งใหม่ที่ฝืนความรู้สึก แต่จำเป็นต้องพยายามทำให้สำเร็จ

งานวิจัยที่ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพที่ศึกษาเกี่ยวกับการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงในลักษณะเดียวกันนี้ ได้แก่ วิชญา ผิวน้ำ (2553, น. 86-87) ได้ทำวิจัยกรณีศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้บนพื้นฐานแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาในอุดมศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้บนพื้นฐานแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาในอุดมศึกษา และศึกษาผลการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการจัดการเรียนรู้บนพื้นฐานแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาในอุดมศึกษา โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพในรูปแบบการศึกษาเฉพาะกรณีของสถาบันอุดมศึกษา เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการศึกษาริบททั่วไปและหลักสูตรกรณีศึกษา การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม การสัมภาษณ์แบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ การวิเคราะห์เอกสาร การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการจำแนกชนิดข้อมูล การวิเคราะห์เนื้อหา การสร้างข้อสรุป

แบบอุปนัยและเปรียบเทียบข้อมูล ผลการวิจัยพบว่ารูปแบบการจัดการเรียนรู้บนพื้นฐานแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาในอุดมศึกษาคือความเชื่อมั่นในความเป็นมนุษย์และทักษะแบบองค์รวม โดยต้องการให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐานในตนเองและเกิดจิตสำนึกต่อส่วนรวม กระบวนการจัดการเรียนรู้ไม่มีรูปแบบตายตัวสามารถปรับเปลี่ยนตามเนื้อหาและกระบวนการที่หลากหลาย เป็นการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม มีการวัดและประเมินผลโดยใช้กระบวนการทักษะแบบบูรณาการ ประกอบด้วย การประเมินตนเอง (เรียกว่าบุคคลที่ 1 หรือ ทศน์ 1) การประเมินโดยมีส่วนร่วมของเพื่อนร่วมชั้น (เรียกว่าบุคคลที่ 2 หรือทศน์ 2) และโดยผู้เชี่ยวชาญหรืออาจารย์ (เรียกว่าบุคคลที่ 3 หรือทศน์ 3) ผลการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงของผู้เรียนเกิดขึ้นจากการรับรู้ถึงความคิด ความรู้สึกและการกระทำต่าง ๆ ของตนเอง มีสติรู้ตัว มีสติอยู่กับปัจจุบัน ทำให้ผู้เรียนควบคุมพฤติกรรมของตนได้ดีขึ้นทั้งจากและการกระทำส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงตนเองและปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นอย่างเป็นรูปธรรม โดยพบการเปลี่ยนแปลงในตัวผู้เรียนสามมิติ คือ การเข้าใจและยอมรับตนเอง การเข้าใจและยอมรับผู้อื่น และการเข้าใจและยอมรับความเป็นจริงตามธรรมชาติ

นอกจากนี้ ตามทฤษฎีการเรียนรู้ด้วยการค้นพบ (Discovery Approach) ของบรูเนอร์ ซึ่งกล่าวว่า การเรียนรู้เกิดจากกระบวนการค้นพบด้วยตัวเอง ซึ่งเวลานำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน ผู้สอนต้องสร้างแรงจูงใจภายในให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน เป็นสิ่งจำเป็นในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แก่ผู้เรียน ซึ่งการจัดประสบการณ์ให้ผู้เรียนได้ค้นพบการเรียนรู้ด้วยตนเอง สามารถช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดี ในงานวิจัยของ Miller & Nozawa (2002 pp.179-180) ได้ศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพกับครู 5 คน โดยนำแนวปฏิบัติแบบจิตตปัญญาศึกษาไปใช้ในชีวิตครูส่งผลต่อการพัฒนาตัวครู ทั้งในแง่คุณภาพชีวิตส่วนตนและในแง่คุณภาพการสอน โดยพบว่าครูที่ปฏิบัติสมาธิแบบจิตตปัญญาศึกษามีการรับรู้ตนเองที่สูงขึ้น และพบว่าครูเหล่านี้สามารถช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาตนเองได้ดียิ่งขึ้น ในข้อเสนอแนะจากงานวิจัย คือ ควรมีการนำแนวปฏิบัติแบบจิตตปัญญาศึกษาเข้าไปใช้ในการปรับปรุงหลักสูตรฝึกหัดครูเพื่อให้มีการจัดการเรียนรู้แนวจิตตปัญญาศึกษาแก่นักศึกษาด้านวิชาชีพครู ผลการวิจัยของ วันทนี นามสวัสดิ์ สิริวรรณ ศรีพล และ กัญญา ลินทรตันศิริกุล (2558, น. 13-14) ได้ศึกษาคุณลักษณะความเป็นครูของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ที่เรียนโดยกระบวนการจิตตปัญญาศึกษา พบว่าคุณลักษณะความเป็นครูหลังการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษากลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยกระบวนการจิตตปัญญาศึกษาสูงกว่ากลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยกระบวนการสอนแบบบรรยาย และมีพฤติกรรมความเป็นครูขณะฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ครบทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านความรู้ความเข้าใจในวิชาชีพ ด้านทักษะ และด้านคุณธรรมอีกด้วย นอกจากนี้ในงานวิจัยยังได้พบว่า สิ่งที่ช่วยกระตุ้นให้นิสิตเกิดความคิดวิเคราะห์และหาทางแก้ปัญหาจนงานสำเร็จลุล่วงได้นั้น มีปัจจัยหนึ่งที่สำคัญได้แก่สภาพบรรยากาศของความไว้วางใจ ซึ่งผู้วิจัยได้จากการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการระหว่างการสังเกตพฤติกรรมการทำงานของนิสิตแต่ละกลุ่ม บรรยากาศแห่งความไว้วางใจจะเกิดขึ้นต่อเมื่อสมาชิกภายในกลุ่มเปิดใจยอมรับ รับฟังกัน ซึ่งเป็นกิจกรรมในกระบวนการแรก ๆ ได้แก่กิจกรรม “รู้จักตนเอง รู้จักผู้อื่น” และ “my buddy” จะสังเกตได้ว่านิสิตผ่อนคลาย และกล้าพูดแสดงความเห็นมากขึ้นในสัปดาห์ที่สามและสี่ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Tanju Deveci (2014, p.17) ที่พบว่าครูต้องจัดสภาพบรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนรู้ (supportive atmosphere) ในขณะเดียวกันครูต้องสร้างแรงบันดาลใจในการเรียนรู้อยู่เสมอ กิจกรรมให้ทำงานร่วมกับผู้อื่น นอกจากนี้ยังพบว่าผู้เรียนเกิดความรู้สึกว่าตนเองได้รับการพัฒนา (feelings of personal development) เมื่อมีการแลกเปลี่ยนกับสมาชิกในกลุ่มอื่นๆ

สอดคล้องกับ Joyce Henderson (2012, p.1) ที่กล่าวว่าสภาพที่เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลงทางการเรียนรู้ของผู้เรียนคือบรรยากาศในชั้นเรียนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ถาม แสดงความเห็นโต้แย้งในบรรยากาศที่ผ่อนคลายเป็นกันเอง

2. การเปลี่ยนแปลงด้านทัศนคติของนิสิตครูเกี่ยวกับคุณลักษณะความเป็นครู แสดงถึงแนวโน้มได้แก่ การที่นิสิตเกิดความรู้สึกรักและศรัทธาในวิชาชีพครู ตระหนักว่าวิชาชีพครูต้องทุ่มเทในการทำงาน และสามารถหาทางแก้ปัญหาอุปสรรคให้ผ่านพ้นไปได้ด้วยดี อีกสิ่งที่สำคัญคือ ทักษะชีวิตเรื่องการปรับตัวเพื่อจะอยู่กับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข จากการสังเคราะห์เนื้อหา พบว่า นิสิตได้เขียนสะท้อนแง่มุมนี้ออกมาในทิศทางเดียวกัน จากการสังเคราะห์เนื้อหาจากบันทึกของผู้เรียน มีความสอดคล้องกับแนวคิดของ พชร ศรีสังข์ (2551, น.33-34) ที่กล่าวว่า อาจารย์ผู้สอนต้องตระหนักถึงความสำคัญของการจัดการเรียนรู้ โดยต้องจัดให้กับนิสิตนักศึกษา เพื่อช่วยให้นิสิตนักศึกษาเกิดการเปลี่ยนแปลงการเรียนรู้อย่างสมบูรณ์ทั้งด้านสติปัญญา ด้านอารมณ์ ความรู้สึกและด้านทักษะเพื่อก่อเกิดพฤติกรรมหรือคุณลักษณะที่พึงประสงค์จากการได้ลงมือปฏิบัติจริง นิสิตนักศึกษาจึงจะเกิดการรับรู้ และความตระหนักในคุณค่าของสิ่งที่ได้เรียนรู้ อย่างแท้จริง นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาในมิติของการส่งเสริมภาวะผู้นำในงานวิจัยของ สมสิทธิ์ อัสตรนิจิ และ สุปรียส์ กาญจนพิศศาล (2561, น. 96-97) ยังกล่าวไว้ได้ว่ากระบวนการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง แนวจิตตปัญญาศึกษาจะช่วยให้มี ความกล้าแสดงออกต่อหน้าสาธารณชน การมีสติ การเริ่มเห็นความสำคัญและแสดงออกในลักษณะของการเอาใจเขามาใส่ใจเรา รวมถึงเกิดแรงบันดาลใจในการเป็นผู้นำที่ดีและการมีสัมพันธภาพในทางที่ดีขึ้นกับบุคคลใกล้ชิด

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. อาจารย์ผู้สอนคณะครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ ควรมีการนำกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทัศนคติเกี่ยวกับคุณลักษณะความเป็นครูโดยใช้กระบวนการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงไปทดลองใช้กับรายวิชาอื่น ๆ ในกลุ่มรายวิชาชีพครูเพื่อเป็นการเสริมสร้าง และบ่มเพาะคุณลักษณะของครูให้กับนิสิตอย่างต่อเนื่อง

2. อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรของสถาบันผลิตครู ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างนิสิตที่ศึกษาในวิชาเอกที่แตกต่างกันว่า มีความเหมือนหรือความแตกต่างเกี่ยวกับคุณลักษณะความเป็นครูในด้านอื่น ๆ อีกหรือไม่ จะทำให้การวิจัยเพื่อส่งเสริมทัศนคติเกี่ยวกับคุณลักษณะความเป็นครูมีการพัฒนาต่อยอดสำหรับนิสิตครูอย่างครอบคลุมในทุกสาขาวิชา

เอกสารอ้างอิง

- นนทสรวง กลีบผึ้ง. (2559). แนวทางการจัดการเรียนการสอนเพื่อการพัฒนาปัญญา. *เอกสารประกอบการประชุม วิชาการระดับชาติ เปิดโลกกว้างทางปัญญา วิชาศึกษาทั่วไป ครั้งที่ 2* (หน้า 11-25). กรุงเทพฯ: เครือข่ายการศึกษาทั่วไปแห่งประเทศไทย.
- ปราณี อ่อนศรี. (2558). บทบาทผู้สอนต่อทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21. *วารสารพยาบาลทหารบก*, 16(3), 8-13.
- พัชรี ศรีสังข์. (2551). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้วิชาจิตวิทยาสังคมโดยใช้ชุมชนและประสบการณ์เป็นฐานเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์. *วารสารพฤติกรรมศาสตร์*, 14(1), 33-47.
- ละเอียด แจ่มจันทร์, รวิภา บุญชูช่วย และ สุนีย์ อินทรสิงห์. (2557). การเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง: ถอดบทเรียนจากการเรียนการสอนสาขาพยาบาลศาสตร์. *วารสารพยาบาลกระทรวงสาธารณสุข*, 24(3), 1-14.
- วันทนี นามสวัสดิ์, สิริวรรณ ศรีพหล และ กัญญา ลินทนต์ศิริกุล. (2558). ผลการใช้จิตตปัญญาศึกษาเพื่อสร้างเสริมคุณลักษณะความเป็นครูสำหรับนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 12(57), 7-20.
- วิจารณ์ พานิช. (2558). *เรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง*. กรุงเทพฯ: บริษัท เอส.อาร์.พรินติ้ง แมสโปรดักส์ จำกัด.
- วิชาญ ผิวคำ. (2553). *กรณีศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้บนพื้นฐานแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาในอุดมศึกษา*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศุภวรรณ วงศ์สร้างทรัพย์ และคณะ. (2555). ทศนคติต่อวิชาชีพครูของนิสิตคณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน. *วารสารสุขศึกษา พลศึกษา และสันทนาการ*, 38(2), 36-48.
- สมสิทธิ์ อัสตรนีย์ และ สุปรียส กาญจนพิศศาล. (2561). การบ่มเพาะผู้นำการเปลี่ยนแปลงรุ่นใหม่ของชุมชนแออัด – แส่นคำลือด้วยกระบวนการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา. *วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา*, 26(52), 96-118.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, องค์การยูนิเซฟ ประเทศไทย and Right to Play Thailand Foundation. (2560). *ทักษะชีวิต รหัสครูในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.
- สุพรทิพย์ ธนภัทรโชติวัต และคณะ. (2558). การพัฒนารูปแบบการจัดประสบการณ์วิชาชีพครูเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะครูในศตวรรษที่ 21. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์*, 17(1), 33-48.
- อรนุช ลิมตศิริ. (2560). การศึกษานอกห้องเรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21. *Veridian E-Journal, Silpakorn University*, 10(3), 1643-1658.
- อาภรณ์ ใจเที่ยง. (2550). *หลักการสอน (ฉบับปรับปรุง)* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์
- Deveci, T. (2014). The Transformative Learning Experiences of Learners of English as a Foreign Language at a University Preparatory Programme. *Transformative Dialogues: Teaching & Learning Journal*, 7(3), 1-19.

- Henderson, J. (2012). *Transformative Learning: Four Activities that Set the Stage*, Retrieved July 29, 2019, from <https://www.facultyfocus.com/articles/online-education/transformative-learning-four-activities-that-set-the-stage/>
- Imel, S. (1998). Transformative learning in adulthood. *ERIC Digest No. 200*. ERIC Clearinghouse on Adult Career and Vocational Education Columbus, OH.
- John P. Miller & Aya Nozawa. (2002). Meditating Teachers: a qualitative study. *Journal of In-Service Education*, 28(1), 179-192, DOI: 10.1080/13674580200200177.
- Kaminski, J. (2011). Theory applied to informatics – Lewin’s Change Theory. *CJNI: Canadian Journal of Nursing Informatics*, 6(1), 1-5. Retrieved August 1, 2019, from <http://cjni.net/journal/?p=1210>.
- Kitchenham, A. (2008). The Evolution of John Mezirow’s Transformative Learning Theory. *Journal of Transformative Education*, 6(2), 104-123.
- Mezirow, J. (2003). Transformative learning as discourse. *Journal of transformative Education*, 1(1), 58-63.
- Schein, E.H. (1996). Kurt Lewin's change theory in the field and in the classroom: Notes toward a model of managed learning. *Systems practice*, 9(1), 27-47.
- Sherwood, G., & Horton-Deutsch, S. (2017). *Reflective practice: Transforming education and improving outcomes* (2nd ed.). Indianapolis: Sigma Theta Tau Press.